

Št. dokumenta: DRD-3/2026

Datum: 21. 1. 2026

Sporočilo za javnost

20. evropski teden preprečevanja raka materničnega vratu

Kampanja eliminacije raka materničnega vratu

V ponedeljek, 19. januarja, se je pričel 20. evropski teden preprečevanja raka materničnega vratu (RMV), ki že vrsto let poteka v zadnjem tednu januarja in je namenska kampanja ozaveščanja ljudi o tem raku, njegovem preprečevanju in pomenu rednih pregledov. RMV, ki je četrti najpogostejši rak pri ženskah po svetu, ostaja pomemben javnozdravstveni izziv.

Svetovna zdravstvena organizacija skupaj z drugimi mednarodnimi zdravstvenimi organizacijami in medicinsko skupnostjo meni, da je rak materničnega vratu ozdravljiv rak. To je zato, ker ga je pogosto mogoče odkriti zgodaj, tako preventivni kot terapevtski ukrepi pa so dobro uveljavljeni. Več kot 95 % primerov raka materničnega vratu povzroči okužba s HPV, ki jo je mogoče preprečiti s **cepljenjem**. Poleg tega rak materničnega vratu napreduje skozi predrakavo fazo, preden postane invaziven, kar omogoča zgodnje odkrivanje s **presejalnimi pregledi** in **učinkovitim zdravljenjem**, ki lahko privede do **popolne ozdravitve**.

Svetovna zdravstvena organizacija je novembra 2020 izdala globalno strategijo za odpravo raka materničnega vratu. Cilj je odpraviti rak materničnega vratu kot javnozdravstveni problem, kar se bo zgodilo takrat ko bomo dosegli vse tri kriterije!?

Da bi dosegli ta cilj, je ključno:

- Vsaj (še boljše – več kot...) 90-odstotna precepljenost deklic in fantov proti virusu HPV (v Sloveniji je trenutna precepljenost 50%)
- Vsaj (še boljše – več kot...) 70-odstotna udeležba v presejalnem programu ZORA za zgodnje odkrivanje predrakavih sprememb in raka materničnega vratu,
- Vsaj (še boljše – več kot...) 90-odstotno učinkovito zdravljenje predrakavih in rakavih sprememb materničnega vratu.

Slovenija se že uvršča med evropske države z najmanjšim bremenom tega raka

V letu 2024 je bilo v Sloveniji zabeleženih 81 novih primerov raka materničnega vratu, kar predstavlja rekordno najmanjše število novih primerov raka materničnega vratu od uvedbe organiziranega populacijskega presejalnega programa za zgodnje odkrivanje predrakavih sprememb materničnega vratu ZORA leta 2003. V Sloveniji se je število novih primerov tega raka drastično zmanjšalo zaradi visoke udeležbe žensk v presejalnem programu ZORA, v okviru katerega se **letno odkrije in uspešno pozdravi okrog 1.200 predrakavih sprememb visoke stopnje**, ki bi drugače z leti napredovale v raka. Tudi število teh sprememb pa se v zadnjih letih zmanjšuje.

Najbolj so zaščitena cepljena dekleta, ki se udeležujejo programa ZORA

Raka materničnega vratu povzroča virus. Okužba s človeškim papilomavirusom (HPV) je glavni vzrok za nastanek te bolezni in s tem virusom se vsaj enkrat v življenju okužijo skoraj vsi spolno aktivni

posamezniki. V Sloveniji se cepljenje proti HPV izvaja od leta 2009 in ima pomembno vlogo pri preprečevanju raka materničnega vratu. Raziskava programa ZORA je pokazala, da generacije deklet, ki so po programu cepljene v 6. razredu osnovne šole, za skoraj polovico manj zbolevajo za predrakavim spremembam visoke stopnje kot generacije, ki te možnosti še niso imele. In to kljub temu, da je trenutna precepljenost v Sloveniji okoli 50 %. Raziskava potrjuje učinkovitost programa cepljenja in poziva k še večjemu prizadevanju za povečanje precepljenosti deklic in dečkov proti HPV na poti k odpravi raka materničnega vratu.

Doc. dr. Urška Ivanuš, vodja programa ZORA izpostavlja, da so redni ginekološki pregledi in odvzemi brisov materničnega vratu potrebni tudi pri cepljenih ženskah. Cepivo proti HPV namreč ščiti pred najpomembnejšimi, ne pa pred vsemi genotipi, ki lahko povzročijo raka materničnega vratu. Cepljena dekleta, ki se redno udeležujejo programa ZORA, so najbolj zaščitena pred tem rakom, in verjetnost, da bodo kadarkoli zbolela, je izjemno majhna.

Poziv ženskam k udeležbi

V zadnjih petih letih je bilo v Sloveniji v okviru programa ZORA pregledanih 87 % vseh žensk v ciljni skupini od 20 do 64 let, kar nas glede pregledanosti uvršča v sam evropski vrh; zadnja triletna pregledanost v ciljni skupini je 73 %. Se pa rezultati pregledanosti razlikujejo v posameznih starostnih skupinah. Najslabše se odzivajo ženske, stare med 55 in 64 let, se pa v zadnjem obdobju tudi pri njih pregledanost nekoliko povečuje. **Doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med.**, poziva ženske, da tudi po koncu rodne dobe hodijo na redne presejalne preglede vsake tri leta k izbranemu ginekologu: *»Če so presejalni izvidi do 64. leta starosti negativni, potem je verjetnost, da boste zboleli za rakom materničnega vratu zelo majhna in lahko s pregledi prenehate. Do takrat pa nikar ne odnehajte, saj je rak, odkrit v začetnem stadiju, zelo dobro ozdravljiv, kakovost življenja po zdravljenju pa pomembno boljša.«*

Rak materničnega vratu je rak žensk v najbolj aktivnem obdobju

Rak materničnega vratu je za razliko od drugih rakov praviloma rak žensk v najbolj aktivnem obdobju, pojavljati se začne po 25. letu starosti. V Sloveniji letno zaradi tega raka umre 40 žensk. *»Po naših podatkih odkrijemo raka materničnega vratu pri ženskah, ki se redno udeležujejo presejalnih ginekoloških pregledov vsake 3 leta, kar 9 let prej, kot pri ženskah, ki na ginekološke preglede ne hodijo. To žal pomeni, da imajo te ženske bistveno manj možnosti za uspešno zdravljenje in preživetje,«* še poudarja **doc. dr. Urška Ivanuš**.

Cilj je odpraviti raka materničnega vratu na svetovni ravni

Presejalni program ZORA, ki deluje od leta 2003, je pomembno prispeval k več kot 50-odstotnemu zmanjšanju zbolevnosti za rakom materničnega vratu. **Slovenija danes tako že dosega dva od treh ciljev** Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) za odpravo tega raka: več kot 70 % pregledanost in učinkovito zdravljenje predrakavih sprememb pri več kot 90 % žensk. Tako kot številne druge evropske države pa tretjega cilja, to je več kot **90 % precepljenost** proti HPV, **še ne dosega. Dvig precepljenosti proti HPV zanesljivo vodi v preprečevanje bolezni, zato je potrebno informiranje in ozaveščanje, tako v šolskem okolju kot tudi med splošno populacijo.**

SZO Slovenijo prepoznava kot eno od držav, ki lahko zaradi dobrih rezultatov programa ZORA in učinkovitem zdravljenju predrakavih in rakavih sprememb med prvimi v Evropi doseže odpravo raka materničnega vratu.

Za več informacij smo vam na voljo na info@ko-rak.si in na 041 632 382.

Lepo vas pozdravljamo,

pridr. prof. dr. Marko Vudrag, dr. med., l.r.
predsednik Društva ko-RAK.si

